

Opsamlingsrapport

Pædagogisk bæredygtighed på taget

2022

Rapporten er skrevet af Mads Elvius, pædagog og Fagligt Fyrtårn i Frederik d. VI's Asyl og Jonas Winther, etnolog og adjunkt på Københavns Professionshøjskole siden august 2021 på baggrund af projektet *Pædagogisk bæredygtighed på taget: flere naturoplevelser for børn i en byinstitution*, som blev gennemført i dagtilbuddet Frederik d. VI's Asyl mellem marts 2020 og juni 2021 med støtte fra BUPL's udviklingspulje.

INDHOLD

FORORD	4
DEL 1 OM PROJEKTET	5
PROJEKTETS FOKUS: BØRNELIV FØR UDELIV	5
TILPASNING AF PROJEKTET TIL DEN ORGANISATORISKE VIRKELIGHED I FREDERIK D. VI'S ASYL.....	6
DEL 2 MINI-PROJEKTER PÅ STUERNE	13
KORT OM MINI-PROJEKTERNE	13
EKSEMPEL PÅ MINI-PROJEKT: DEMOKRATI I BØRNEHØJDE	14
DEL 3 AKTIONER OG INTERVENTIONER PÅ LEGEPLADSEN	18
PERSONALEDAGE I LEGEPLADSENS TEGN	18
INSPIRATIONSOPLÆG: BØRNS RET TIL KRAT, UDFORSKNING OG LEG	18
NYE ØJNE PÅ LEGEPLADSEN – MED BENNY SCHYTTE.....	19
LEGEPLADS-AKUPUNKTUR	20
LEGEPLADS-AKUPUNKTØRER PÅ ARBEJDE	21
UNDERSØGELSER I BØRNEHØJDE: PARKERINGSPLADS ELLER GEMMESTED?	24
EKSEMPEL I: FRA CYKELKAOS TIL CYKELFRI-LEGEPLADS.....	26
EKSEMPEL II: FRA PLANTEKASSE TIL PLANTEMILJØ	28
DEL 4 UDVIKLING AF EN NY FRILUFTSZONE	31
FYSISK OG PÆDAGOGISK FORANDRING – <i>IN TANDEM</i>	31
DEN NYE FRILUFTSZONE	33
EFTERORD	35
LITTERATUR	36

FORORD

Projektet *Pædagogisk bæredygtighed på taget* udsprang af en drøm om at anlægge grønne taghaver på halvtagene på legepladsen i Frederik d. VI's Asyl – en integreret institution i hjertet af det gamle København med 14 pædagogiske medarbejdere og 64 børn i alderen 0 til 6 år. At få det til at spire på tagene er imidlertid en større operation, som både kræver finansiering og anlægsarbejde, og ikke mindst pædagogisk nytænkning, hvilket var formålet med dette projekt. Hensigten var nemlig at sikre, at de fysiske forandringer ledsages af en bæredygtig pædagogisk praksis.

I denne opsamlingsrapport vil vi, Mads Elvius og Jonas Winther, give et indblik i projektet og hvordan der i projektperioden blev arbejdet på at skabe pædagogisk bæredygtighed i Frederik d. VI's Asyl. Rapporten falder i fire dele. Del 1 omhandler projektets design og forløb. Del 2 zoomer ind på de aktionslæringsforløb, som blev gennemført på institutionens fire stuer. Del 3 præsenterer dele af arbejdet med legepladsen, og del 4 giver en foreløbig status på tagmarkerne.

DEL 1

OM PROJEKTET

Projektets fokus: Børneliv før udeliv

I Frederik d. VI's Asyl hersker en faglig kultur, hvor fornyelse af praksis hilses velkommen. Personalet er gode til at reflektere over egen praksis og gribe til handling, når noget kan justeres eller forbedres. Afstanden mellem tanke og handling er kort. Typisk kan en undren blandt personalet føre til et par løsningsforslag, der herefter bliver omformet til et konkret tiltag, som bliver iværksat umiddelbart efter – næste gang personalet træder ind på stuen, ud på legepladsen eller afsted på turen. Dette skal klart ses som en styrke, men personalet i Frederik d. VI's Asyl kan arbejde mere med at sætte tydelige mål og evaluere løbende undervejs. Men vigtigst af alt, kan personalet blive bedre til at slå bremserne i og reflektere over, hvordan egen praksis kan næres og inspireres af børnenes hverdag og legekultur i institutionen.

Gad vide, hvordan det er at
være barn i Frederik d. VI's
Asyl?

Og hvordan kan vi skabe
pædagogiske miljøer med
afsæt i børnenes liv og
oplevelser i institutionen?

Planche fra workshop: Jonas Winther.

Projektets udgangspunkt var at lade udviklingen af uderummet bygge på en interesse for børnenes sociale liv i institutionen – inde såvel som ude. Som blandt andre Christina Holm Poulsen, der er lektor på Københavns Professionshøjskole, har argumenteret for, tilbyder børneperspektivet en lærerig vinkel på praksis. Ved at interessere sig for børns oplevelser i og af deres institutionsliv, kan pædagoger få vigtige indsigter til arbejdet med at skabe gode pædagogiske miljøer (Poulsen, 2019).

At arbejde med børneperspektiver handler imidlertid ikke om at forsøge at komme ind i hovedet på barnet (Warming 2014) eller om at kigge på barnet som en isoleret aktør (Poulsen, 2019). Det handler derimod om at betragte barnet som en kompetent og aktiv medskaber af eget liv og om at undersøge barnets oplevelser af og deltagelse i hverdagslivet *fra* barnets ståsteder. Ifølge Christina Holm Poulsen handler dette ikke om at bruge bestemte metoder, men om at udvikle et “engageret og nysgerrigt følgeskab med børnene” (s. 46). Og dét indebærer:

- at kigge med børnene
- at se rundt om barnet
- at se livet og deltagelsesmuligheder- og vanskeligheder fra børnenes ståsteder
- at lade sig involvere i børnenes agenda
- at følge børnenes bevægelser
- at udforske børnenes handlinger, rettigheder og engagementer

Projektet byggede således på en overordnet målsætning om at styrke Frederik d. VI's Asyls arbejde med børneperspektiver og gøre en interesse for børnenes hverdagsliv og legeskultur til omdrejningspunktet i udviklingen af institutionens uderum og uderumspædagogik.

Tilpasning af projektet til den organisatoriske virkelighed i Frederik d. VI's Asyl

Da vi fik bevillingen, var første skridt at oversætte projektbeskrivelsen til en plan, der kunne gennemføres uden at belaste den eksisterende praksis i institutionen – en praksis, der i forvejen var udfordret af Corona-pandemien og de mange tiltag, der skulle implementeres i hverdagen.

Vi indledte projektet med en række planlægningsmøder med deltagelse af institutionens leder Annita Krog, Laika Borghill, der er pædagog i vuggestuen og Fagligt Fyrtårn og undertegnede rapportskrivere Mads Elvius, der fungerede som projektleder og Jonas Winther, som forestod faciliteringen af projektforsøget. Målet med møderne var at tilpasse projektet til den

organisatoriske virkelighed i institutionen, men også til den faglige kultur, som er præget af en høj grad af mundtlighed og organisk planlægning¹. Det var også vigtigt at inddrage husets erfaringer fra et tidligere aktionslæringsforløb, som blev gennemført i 2016. Her var erfaringen bl.a., at udviklingsprojekter skal designes på institutionen præmisser og ikke være afhængig af eksterne drivkræfter.

Til møderne blev det tydeligt, at projektets nerve, som nævnt, var et ønske om at blive bedre til at arbejde med børneperspektiver i det pædagogiske arbejde – inde såvel som ude. Det blev også tydeligt, at projektet skulle vokse "fra gulvet", dvs. fra husets fire stuer, og ikke dikteres "fra kontoret" eller "udefra". Projektet skulle med andre ord drives frem af personalets interesser, idéer og viden og af en projektstruktur, som kunne understøtte deres forskellige måder at arbejde på. Frederik d. VI's Asyl er nemlig et hus bestående af fire sammentømrede faglige teams, som igennem årene har udviklet et særligt fagligt sprog og en særlig måde at arbejde på. Det blev derfor vigtigt at fastholde stuestrukturen og skabe plads for metodefrihed i de eksisterende arbejdsfællesskaber. At insistere på at alle skulle følge en specifik aktionslæringsmodel eller en bestemt didaktisk model ville risikere at underminere de velfungerende faglige samarbejdsprocesser på stuerne.

Et gennemgående fokus i projektet handlede derfor også om at bruge og videreudvikle de eksisterende "rum" og strukturer for faglig refleksion og dialog personalet imellem. Det betød, helt konkret, at projektet var bygget op omkring og "fandt sted" i institutionens etablerede refleksionsrum: "Det ugentlige stuemøde", "Det månedlige personalemøde" og "De halvårslige personaledage". I forbindelse med projektet afprøvede vi også et nyt fagligt mødeformat – "Fyrtårnsmødet" eller "Styregruppemødet". Her mødtes husets to faglige fyrtårne med lederen for at lave strategiarbejde for hele institutionen, definere faglige indsatsområder og udstikke de overordnede rammer for udviklingsarbejdet.

På denne måde gjorde vi husets faglige møder til omdrejningspunkter for den faglige udvikling og selve mødekalenderen til motoren i institutionens udviklingsarbejde. Ved at bygge refleksions- og udviklingsrummet ind i institutionens infrastruktur var tanken, at faglig udvikling og aktionslæring kunne få lov at spire og slå rødder i dagligdagen.

¹ Om organisk planlægning skriver de pædagogiske konsulenter Peter Rod og Mie Ib Jørgensen: "Den organiske organisering omdefinerer arbejdsopgaverne hele tiden og tilpasser sig børneperspektiver "hvem er på arbejde i dag?", "hvilke børn er her?", "hvad har børnene brug for?", "hvordan organiserer vi børnefællesskaberne?", "hvilke aktiviteter er børnegruppen optaget af i dag?", "hvad fortæller børnene med krop og stemme"" (Rod & Jørgensen, 2020, s. 3)

Projektdesign og forløb

Projektet endte med at bestå af følgende hovedaktiviteter:

Opstartsworkshop

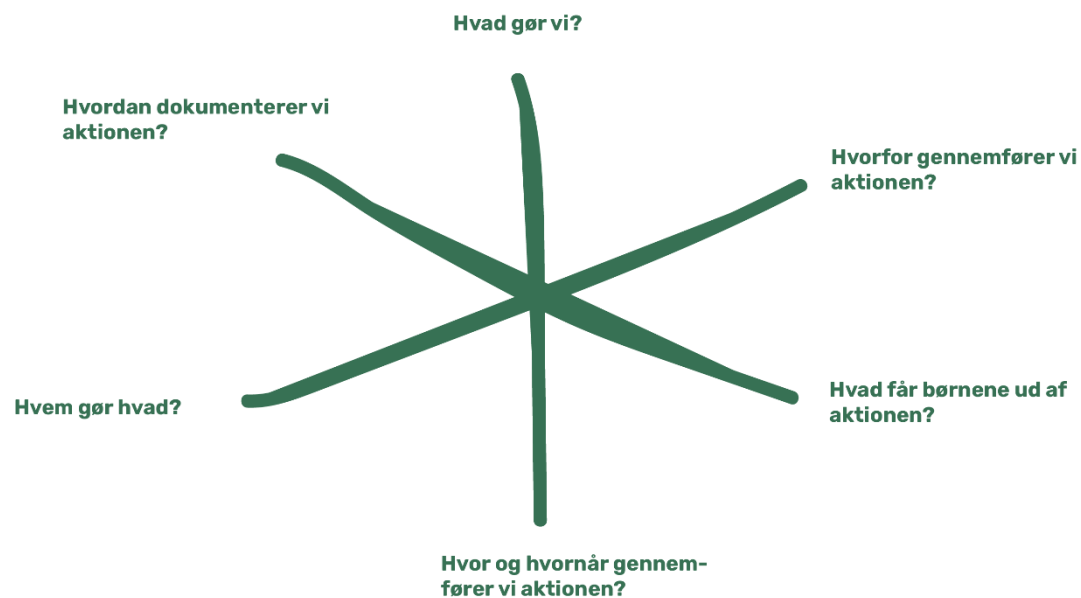
Projektet blev søsat med en heldagsworkshop med fokus på institutionens børnesyn og måder at arbejde med børneperspektiver på. Til at understøtte dette arbejde brugte vi bl.a. EVA's selvevalueringsredskaber (EVA, 2019). Vi brugte også Blichfeldt & Rods materialer om børneperspektivernes mulighedsrum (Rod & Jørgensen, 2020), som Netværket Asylselskabet havde introduceret for institutionen umiddelbart inden dette projekt. På baggrund af dagens drøftelser skulle hver stue også vælge et lærings- og livsrum (Smidt & Krogh, 2018), som de ville arbejde med i det efterfølgende aktionslæringsforløb.

Til workshoppen lavede vi bl.a. en Post-It-øvelse, hvor alle medarbejdere skulle forsøge at sætte ord på, hvad der kendetegner børnenes liv i Frederik d. VI's Asyl. Grafisk bearbejdet af Jonas Winther.

Supervisionsmøde I: Design af mini-projekter

Umiddelbart efter opstartsworkshoppen begyndte vi den første runde af supervisionsmøder. Møderne foregik på kontoret i det tidsrum, hvor stuerne normalt afholder deres egentlige stuemøder og blev faciliteret af Jonas Winther og superviseret af leder Annita Krog. Møderne varede omkring 90 minutter. Formålet med møderne var, at stuerne skulle planlægge et miniprojekt, bestående af både undersøgende og intervenserende aktioner med fokus på at gribe og imødekomme børnenes interesser. Vi arbejdede således med grundtanken i aktionslæring – at skabe læring og ny viden om praksis igennem iværksættelse af konkrete aktioner (Højbjerg, 2015; Krogh & Smidt 2014). Efter møderne modtog stuerne et udfoldet mødereferat.

Til supervisionsmøderne brugte vi "praksis-stjernen" – et refleksionsredskab som vi udviklede i forbindelse med projektet. Stjernen ligner mange andre didaktiske modeller (fx SMTTE-modellen), men det var vigtigt, at vi i fællesskab definerede de relevante spørgsmål. Stjernen rummer seks simple grundspørgsmål, som grupperne - som minimum – skulle besvare som led i udviklingen af en aktion. Figur: Jonas Winther.

Aktions- og observationsperiode

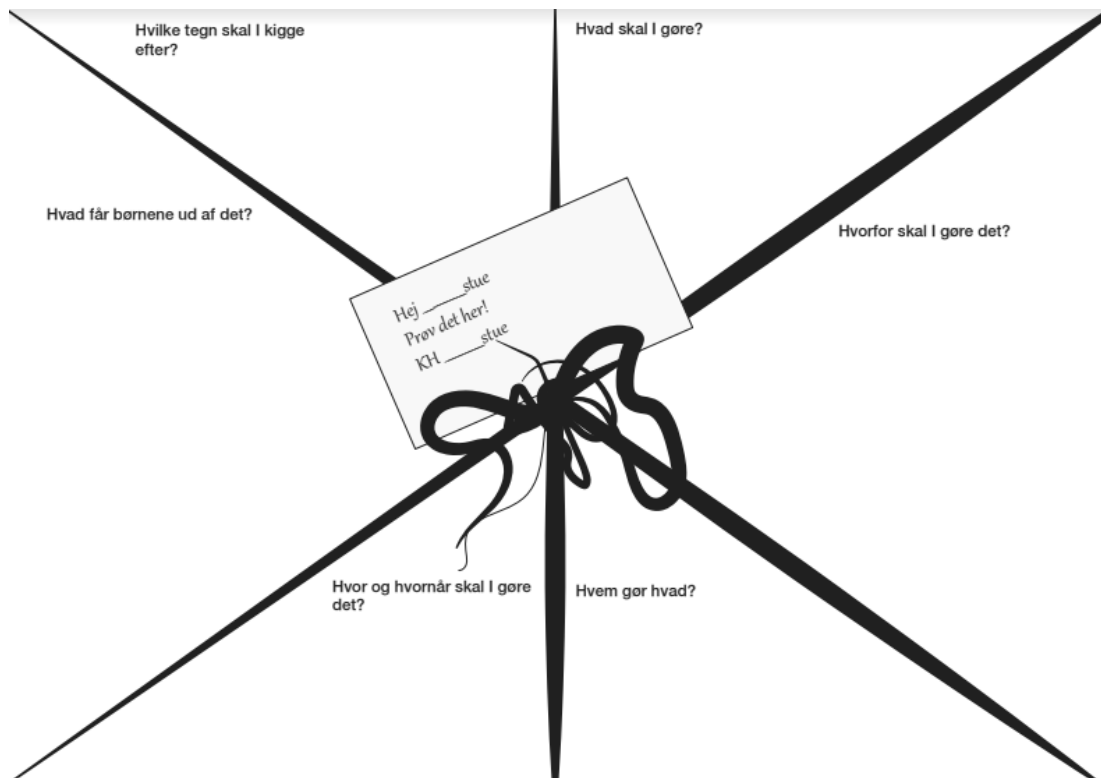
I perioden efter de indledende supervisionsmøder gennemførte og observerede stuerne de planlagte aktioner og miniprojekter som en del af den pædagogiske hverdag. Stuerne drøftede og justerede løbende deres mini-projekter til de egentlige stuemøder. Miniprojekterne uddybes mere i Del 2.

Supervisionsmøde II: Opsamling på mini-projekterne

Efter aktionsperioden gennemførte vi en runde evaluerende stuemøder med henblik på at drøfte erfaringer og vigtige indsigter fra miniprojekterne.

Opsamlingsworkshop

Det indledende aktionslæringsforløb blev afsluttet med en opsamlingsworkshop, hvor vi bl.a. drøftede de enkelte stuers læreprocesser og erfaringer i plenum. Vi drøftede også, hvordan læringen kan rejse videre fra stue til stue via det, vi kaldte ”praksisgaver” – at give og modtage inspirerende praksisfortællinger, der kan imiteres. Til workshoppen drøftede vi også, hvad der kendetegner institutionens faglige kultur.

Ideen om praksisgaver bygger på den antropologiske forståelse af gavegavning, som en praksis, der opbygger, udvikler og vedligeholder sociale fællesskaber, og derfor også faglige fællesskaber. At give en praksisgave nødvendiggør, at man reflekterer over og sætter ord på sin praksis, så en kollega kan forstå den, forholde sig til den og tage den til sig. Figur: Jonas Winther.

2-dages-workshop i legepladsens tegn

Efter det stue-baserede aktionslæringsforløb og de forskellige miniprojekter rettede vi det fælles blik mod legepladsen, som blev behandlet igennem en 2-dages workshop i maj 2021 og en efterfølgende observations- og justeringsperiode. Del 3 går i dybden med dette arbejde.

Styregruppemøder

Parallelt med projektets hovedaktiviteter har styregruppen (Annita Krog, Mads Elvius og Jonas Winther) løbende holdt styregruppemøder om projektets samlede forløb, planlægning af møder og workshops, forankring af projektet i institutionen, samt undersøgelser af mulighederne for at realisere tagmarkerne.

Oversigt over projektets hovedelementer. Udover disse forskellige møder og workshop bestod projektet af en række arbejdsmøder med fokus på fundraising og udvikling af idéer til re-design af legepladsen.

I næste del af rapporten zoomer vi ind på nogle af de aktionslæringsprocesser, som fandt sted på stuerne, hvorefter vi i del 3 fortæller mere om arbejdet med underrummet.

DEL 2

MINI-PROJEKTER PÅ STUERNE

Kort om mini-projekterne

Mini-projekterne på stuerne var meget forskellige, hvad angår tema og indhold, men de var alle drevet af en interesse for, hvordan børnene kan blive medskabere af dagligdagen, og hvordan deres interesser og perspektiver kan indtænkes i tilrettelæggelsen af de pædagogiske miljøer og aktiviteter. I det følgende beskriver vi kort, hvad de enkelte stuer arbejdede, hvorefter vi sætter fokus på en af stuernes mini-projekter.

Rød Stue: Organisering

Rød Stue, en vuggestue, arbejdede bl.a. med de voksnes placering og roller i tidsrummet omkring middagsluren. Afsættet for dette fokus var, at personalet havde observeret, at mange af børnene havde det svært i perioden efter frokost. Her skal der ryddes op efter mad, alle børn skal skiftes og have tøjet af, mens der skal gøres klar til middagsluren. Børnene blev urolige, kom i konflikter, de voksne blev pressede og nogle børn kunne ende i udsatte positioner. Personalet på Rød Stue besluttede derfor at udvikle og afprøve forskellige måder at organisere sig efter frokost. Eksempelvis afprøvede og forfinede de en ny organisering med tre tydelige roller. En medarbejder tager tre børn med ind i soverummet for at gøre sengene klar. Imens sætter en anden medarbejder sig på en madras med en sangkuffert i rummet ved siden af badeværelset. Den tredje pædagog placerer sig på badeværelset, hvor børnene en ad gangen får skiftet ble og bliver gjort klar til lur, hvorefter de kan bevæge sig tilbage til sanglegen. Erfaringen var, at den tydeligere rollefordeling og organisering skaber mulighed for pædagogisk nærvær og modvirker, at der opstår en hektisk stemning efter frokost. Med organisering af det pædagogiske personale som det overordnede fokus arbejdede Rød Stue også med at gentænke morgensamlingen og med at forvandle stuen til et sanselandskab.

Blå Stue: En ny hverdag med nye stemninger

Blå Stue, en vuggestue, arbejdede med stemninger og hvordan forskellige stemninger kan give børnene mulighed for at deltage og udfolde sig på forskellige måder i hverdagen. Baggrunden for dette fokus var, at personalet

oplever, at de indimellem mangler en pædagogisk måde at imødekomme børnenes lyst til at udfolde sig fysisk indenfor. Personalet besluttede derfor at afprøve en alternativ måde at organisere dagen på, nemlig i afgrænsede intervaller af high arousal- og low arousal-aktiviteter. Igennem aktionslæringsperioden blev én formiddag om ugen dedikeret til en vekslen mellem high arousal- og low arousal-aktiviteter. Det ene rum på stuen blev omdannet til et high arousal-miljø med madrasser, puder, bolde og dansemusik, mens det andet rum blev indrettet til low arousal-aktiviteter med fx tegneborde og læsehjørne. Igennem forløbet afprøvede personalet forskellige intervaller af low og high Arousal og forskellige måder 'at sætte stemningen på'. En central indsigt var, at børnenes engagement og stemning i høj grad afhænger af det pædagogiske personales engagement og energiniveau, men også, at de forskellige stemninger kan give nye indsigter om de enkelte børn og inspirere til nye måder at være sammen på.

Grøn Stue: Teaterskole

Grøn Stue, en børnehavestue, arbejdede med teater. Målet for personalet var at gøre børnenes rollelege, interesse for tegnefilmskarakterer og lyst til at optræde for hinanden til hverdagens omdrejningspunkt. Derfor besluttede de at hjælpe børnene med at starte en teaterskole, som til sidste ville munde ud i en stor premiere for hele huset. Børnene skrev selv manuskript, fandt selv på roller, lavede selv kostumer, tegnede plakater til at hænge op i huset, klippede billetter og inviterede til verdenspremiere nede i gården, hvor børnene også selv havde lavet scenografi. Alle børn fra stuen var med i teateret, resten af husets børn og voksne så på, og premieren var en stor dag for mange. Det var dog børnenes arbejde med at finde på en fælles historie, øve sig på replikker og lave kostumer, der virkelig bar projektet.

Gul Stue: Børnedemokrati

Gul Stue, en børnehavestue, arbejdede på at skabe et rum i hverdagen, hvor børnene kan tale om det, der optager dem, hvilket vi uddyber i det følgende.

Eksempel på mini-projekt: Demokrati i børnehøjde

Under aktionslæringsperioden af projektet besluttede Gul Stue sig for at arbejde med børnedemokrati og eksperimentere med at afholde ugentlige børnemøder. Ambitionen var at skabe demokrati i børnehøjde – et trygt samtalerum, hvor børnene kan gøre deres egne erfaringer med at indgå i et fællesskab. Idéen byggede på stuens ønske om at give børnene en mere direkte indflydelse på deres liv i børnehaven. I løbet af en helt almindelig dag er der mange eksempler på, at børn i børnehaveralderen er meget bevidste om og reflekterede over deres

eget liv, og at især de større børn er i stand til at sætte ord på deres tanker og følelser. Målet for de voksne på stuen var derfor at skabe et rum, der var børnenes eget; et sted, hvor de kunne dele deres følelser og tanker om stort og småt med hinanden.

Til det indledende supervisionsmøde blev stuens tidligere erfaringer med te-samtaler² drøftet, og det blev diskuteret, hvordan der kan skabes en ramme for, at børnene føler de frit kan tale og samtidig lytter og forholder sig til hinanden – uden at den voksne bliver for styrende. Der blev opstillet to bærende principper for børnemøderne:

- Det er børnene, der samtaler med hinanden. De skal ikke tale igennem eller styres af den voksne.
- Det er børnene, der sætter dagsorden. Hvis ingen har noget, kan de voksne dog godt foreslå et emne, som børnene kan tage op sammen.

Indledningsvis var afholdelse af børnemøder en svær proces, både for voksne og børn. Det blev eksempelvis tydeligt, at samtalen i en klassisk samling-opstilling hurtigt bliver præget af en skolastisk tilgang, hvor den voksne faciliterer, modererer og godkender børnenes input, mens børnene er i en situation, hvor de kan svare *rigtigt* eller *forkert*, enten på et faktisk spørgsmål eller på, hvad den voksne gerne vil høre. Ved ét af de første børnemøder havde personalet på Gul Stue aftalt, at mødet skulle handle om, *hvordan* man passer på og er ordentlige ved hinanden, når man leger. Dette resulterede lidt groft sagt i en voksentale om at være god ved hinanden efterfulgt af børn, der enten talte de voksne efter munden eller udpegede og navngav legekammerater, der tidligere havde gjort sig skyldige i *urigtig* opførsel ved forskellige lege. Det var ikke lige dét, der var meningen med børnemøderne. Til det efterfølgende børnemøde prøvede personalet derfor at give helt slip og lade det være helt op til børnene selv. Det resulterede i, at nogle børn igen refererede tidligere ugerninger fra navngivne legekammerater til den voksne, andre talte om deres tur i tivoli eller deres nye madpakke, og andre begyndte at tumle og fjolle. Det var heller ikke lige dét, der var tanken med børnemøderne.

De indledende erfaringer fik personalet på Gul Stue til at gentænke, *hvordan* de ovennævnte principper skulle omsættes i praksis. Efter nogle drøftelser landede personalet på, at det var vigtigt at indlede børnemøderne med at præsentere samtaleprincipperne og understrege at *samtalen imellem dem* var

² Te-samtaler er et samtaleformat, hvor et barn og en voksen med jævne mellemrum mødes til en kort samtale om hverdagen i institutionen over en kop-te. Te-samtalen er en version af børneinterviewet.

det vigtige. De efterfølgende børnemøder blev derfor indledt med en opridsning af principperne, og børnene var derefter hurtige til at tage ejerskab. De voksne kæmpede med ikke at tage styring, hvilket var en lærerig øvelse i at træde tilbage og indtage en anden og mere observerende position i institutionsfællesskabet.

Her følger et uddrag fra et debatindlæg, som Mie Katrine Thorsen, der er pædagog på Gul Stue, fik udgivet i Politiken i forbindelse med projektet. Uddraget giver et indblik i to af børnemøderne:

“Emnet denne onsdag falder på legepladsen, som er ved at være godt slidt. Der bliver debatteret og udviklet ideer. Til sidst bliver alle enige om, at det fedeste ville være en legeplads med vandrutsjebaner og hele molevitten – med vinterbadning, når det er koldt. Der er vores stikord, og vi kigger på hinanden: »Vinterbade? God idé!«. Pludselig er gul stue fyldt med 22 begejstrede badedyr, alle klar til at hoppe i baljen udenfor. Men vigtigst er, at vi har en gruppe stolte børn, der føler sig både hørt og som aktive medspillere i deres egen hverdag.

Det lyder måske simpelt, men det at slippe kontrollen og følge i børnenes spor kræver et fagligt blik for børnenes forudsætninger og forskelligheder. Det kræver fordybelse, kreativitet og nærvær. Og så kræver det nysgerrighed over for store tanker, der fylder i de endnu små hoveder.

I sidste uge var stemningen anderledes alvorlig til børnemødet. Et barn ville snakke om, at hun ingen far har. De andre børn lyttede, og nogle bød ind: »Jamen, det har jeg heller ikke«, og »jeg har ingen mormor«, fortalte en anden. Rummet var fyldt med omsorg, nærvær og respekt. Børnene oplevede nysgerrigheden ved det anderledes og glæden ved at blive genkendt i egne følelser.”

Uddrag fra debatindlæg³

Som det fremgår af ovenstående uddrag, er børnemøderne et forum, hvor børnene kan tale sammen om store og små ting, som fx:

- familieforhold derhjemme
- om mad og hvad børnene godt kunne tænke sig, de kunne lave over bålet
- legepladsens udformning

³ *Vi pædagoger drømmer ikke om medlidenhed. Vi vil hellere have respekt,* debatindlæg i Politiken 20.03.2021, af Mie Katrine Thorsen, pædagog på Gul Stue i Frederik d. VI's Asyl.

- hvordan det kan være svært at spørge, om man må være med i en leg og hvordan det kunne blive nemmere
- om det at bestemme i en leg
- adoption
- om udklædning og legetøj
- om tivoli
- om at blive ked af det, når ens mor eller far går om morgenen

Erfaringen er, at de ugentlige børnemøder giver børnene en mulighed for at tale om det, der optager dem lige nu. Det giver dem mulighed for at få den direkte indflydelse på livet i børnehaven, som personalet drømte om – en indflydelse, hvor børnene mærker, at de bliver hørt og taget seriøst og at deres input er værdifulde. At børnene finder børnemøderne meningsfulde kan bl.a. ses ved, at de efterspørger møderne, hvis de bliver sprunget over, ligesom de i ugens løb kan komme med emner eller små ting, de gerne vil tage op.

For personalet på Gul Stue gav arbejdet med børnemøder vigtige indsigter om, hvordan pædagoger kan arbejde med børnedemokrati og skabe rum, hvor børnene leder samtalen. Her er klare mål og pædagogiske principper vigtige nøgler. De kan nemlig hjælpe til at holde fokus på den pædagogiske intention og modvirke at samtalerummene bliver en scene for et voksenforedrag. Voksne i en børnehave er nemlig vant til at tage styring mange gange i løbet af dagen, f.eks. ved vokseninitierede aktiviteter, i dagens rutiner, på ture ud af huset, i forbindelse med hjælp og trøst ved afleveringer osv. Arbejdet med børnemøderne var på den måde en lærerig øvelse i at træde tilbage og lade børnene bestemme retningen. At gøre det kræver nærvær og en stærk bevidsthed om både formålet og udførelsen.

Personalet på Gul Stue oplevede samtidig, at arbejdet med børnemøder gav dem faglig energi. De følte sig stolte og fik mod på mere, hvilket uddraget ovenover vidner om – begejstringen ansporede en af pædagogerne på stuen til at skrive et debatindlæg til Politiken om pædagogers faglighed.

Målet med miniprojekterne var at få skabt en fælles retning i personalegruppen, at komme tættere på en faglig kultur, hvor børnenes oplevelser af og perspektiv på hverdagen bliver betragtet som en vigtig pædagogisk ressource. Mini-projekterne fungerede således som en vigtig forberedelse på udviklingen af udearealet og -pædagogikken, som vi tager fat på i den næste del af rapporten.

DEL 3

AKTIONER OG INTERVENTIONER PÅ LEGEPLADSEN

Personaledage i legepladsens tegn

Efter mini-projekterne rettede vi blikket mod legepladsen, som blev behandlet henover to sammenhængende personaledage i maj 2021. Personaledagene var tænkt ind i projektet fra start og fuldt ud dedikeret til arbejde med institutionens uderum og uderumspædagogik. Dagene var tilrettelagt som en 2-dages workshop med inspirationsoplæg, gruppearbejde om børnenes oplevelser af uderummet og gennemførelse af konkrete interventioner. I det følgende zoomer vi ind på nogle af de lærings- og forandringsprocesser, som blev sat i gang i løbet af personaledagene.

Inspirationsoplæg: Børns ret til krat, udforskning og leg

Personaledagene blev indledt med et 3-timers inspirationsoplæg fra kultursociolog Benny Schytte, som delte ud af sine mange års erfaring med at undersøge og etablere pædagogiske udemiljøer. Hans oplæg bød på en 'tour de force' udi legepladspædagogisk arbejde. Med en kavalkade af fotografier og videoer fra hans arbejde i de nordiske lande viste Benny Schytte, hvordan legepladser – med enkle greb – kan forvandles til inspirerende legemiljøer, hvor børnene kan udforske sig selv, naturen og hinanden under åben himmel.

Benny Schytte havde flere inspirerende og tankevækkende pointer, som både bekræftede og udfordrede det udepædagogiske arbejde i Frederik d. VI's Asyl. Eksempelvis insisterede Benny Schytte – med afsæt i sine egne (se Schytte, 2020) og andres undersøgelser – på, at pædagogiske uderum og det uderumspædagogiske arbejde må udvikles med afsæt i børnenes legekultur. En anden central pointe fra Benny Schytte var, at legepladsen bør være et sted, som børn og personale løbende skaber og forandrer *sammen*. Schytte plæderede således for en forståelse af legepladser som dynamiske og foranderlige miljøer, der ændrer sig med sæsonernes skiften, men også igennem børnenes lege og de aktiviteter, voksne og børn laver sammen.

En vigtig nøgle til en god legeplads er, ifølge Schytte, differentiering. Et godt udendørsareal har mange forskellige og afgrænsede miljøer, der med deres indretning, materialitet og stemning inviterer til forskellige former for leg, samvær og udforskning. I den forbindelse er det centralt at betragte

legepladsens forskellige steder som *miljøer* og fx lave et sand*miljø* fremfor en traditionel sandkasse. Ifølge Benny Schytte giver miljø-tanken mulighed for nye måder at bedrive pædagogisk arbejde. Hvor sandkassen er en kasse med sand og regulerede legemuligheder, er sandmiljøet et åbent landskab, der lægger op til forskellige former for leg og pædagogik.

Under sit oplæg rettede Schytte også en skarp og tankevækkende kritik imod gængse legeplads-elementer som fx klatretårnet med rutsjebane, der kan findes på de fleste legepladser, inklusiv legepladsen i Frederik d. VI's Asyl. Ifølge Schytte fastlåser sådanne elementer børnene i et ensartet bevægelses- og legemønster. *"Klatretårnet og andre lignende legeredskaber inviterer blot børnene til at kravle op, gå hen og glide ned. Og så kan de så gøre det hele dagen"*, sagde han eksempelvis, imens han viste en række billeder og videoer af børn, der rigtig nok kravlede op, gik hen og gled ned. Ifølge Benny Schytte forvandler den slags legepladsinventar samtidig pædagoger til passive observatører, hvis primære opgave bliver at trøste og irettesætte – en pointe som flere kunne nikke genkendende til.

For Benny Schytte understøtter et godt udemiljø børnene i at udforske naturens kræfter og elementer – sammen med hinanden og sammen med det pædagogiske personale. For børn har nemlig ret til krat!

Nye øjne på legepladsen – med Benny Schytte

Efter oplægget rykkede vi ud på legepladsen for at undersøge den nærmere sammen med Benny Schytte, der forud for sit oplæg havde undersøgt legepladsens indretning, områder og inventar. Gennemgangen af legepladsen forløb som en systematisk og fælles undersøgelse, hvor vi gjorde holdt ved forskellige områder, som, ifølge Benny Schytte, var problematiske eller rummede uudnyttede potentialer.

Eksempelvis påpegede Benny Schytte, hvordan blomsterbedene med fordel kunne forvandles fra et dekorativt element til et sanseligt blomster*miljø*, som børnene kunne opholde sig i, frem for blot at se på. Benny Schytte havde en lignende betragtning om kompostspanden, som med enkle greb kunne omdannes til et mere dedikeret jordmiljø, hvor børnene kan grave, kratte og få jord under neglene. Kompostspanden er allerede et tilløbsstykke for børnene, men Benny Schytte fik tydeliggjort vigtigheden i at følge børnenes spor og bygge videre på børnenes legekultur og de fysiske aftryk, som børnenes leg sætter på legepladsen. På den måde skærpede Benny Schytte den pædagogiske opmærksomhed på legepladsens forskellige steder og deres pædagogiske potentialer og især børnenes måder at bruge udendørsarealet på.

Benny Schytte henledte også opmærksomheden på de mange køretøjer og cykler, som lå spredt udover hele legepladsen. Ifølge Schytte kræver cykler og

andre køretøjer, at der er nok plads til at bruge dem. Hvis ikke der er tilstrækkelig med plads, så risikerer børnenes cykellege at forstyrre de andre lege og aktiviteter, som også finder sted på legepladsen – en oplevelse som alle kunne nikke genkendende til.

Benny Schytte gennemgår legepladsen efter sit oplæg om legepladspædagogik og udendørsarealer. På billedet er han ved at fortælle om, hvordan cykler forstyrrer livet på legepladsen. Foto: Jonas Winther.

Legeplads-akupunktur

Med Benny Schyttes oplæg og pointer frisk i erindringen fortsatte vi arbejdet med legepladsen efter frokost – nu faciliteret af Jonas Winther, som havde tilrettelagt en workshop med titlen *Legeplads-akupunktur*. Idéen til 'legeplads-akupunktur' er hentet fra arkitekturens verden, hvor byudviklere og borgere rundt omkring i verden arbejder med begrebet 'urban acupuncture' (se fx Lerner, 2014). Begrebet betegner en byudviklingsstrategi, som handler om at genoplive "døde" byområder igennem små, præcise og brugerdrevne indgreb. Tilgangen er inspireret af den kinesiske behandlingsform akupunktur, hvor kroppen behandles med nåle. Grundtanken er, at byen fungerer som en

organisme eller krop, som kan heles og optimeres ved at stimulere bestemte områder.

Urban acupuncture kan tage mange former, men det betegner primært små indgreb, som kan laves uden store investeringer og uden involvering af "eksterne" eksperter og rådgivere. Urban acupuncture kan fx være at sætte et spændende møbel på et velvalgt sted og dermed skabe et nyt forsamlings- eller udkigssted, at ændre et steds stemning igennem ny beplantning og ophængning af kunst, at anlægge en ny sti og dermed skabe nye veje og forbinde ellers adskilte rum eller at afholde events eller at bruge et rum på en ny måde og dermed gøre rummet til et sted med en ny social betydning.

Tilgangen er således yderst relevant på dagtilbudsområdet, hvor det ofte ikke er muligt at etablere en helt ny legeplads efter forgodtbefindende. Det er en både dyr og besværlig operation at etablere en ny legeplads, og det er heller ikke sikkert, at det altid er nødvendigt eller meningsfuldt at få foretaget gennemgribende forandringer. Samtidig inviterer idéen om legepladsakupunktur pædagoger til at se sig selv som "legeplads-eksperter" med dybdegående viden om det sociale liv, som udfolder sig på deres legepladser, og derfor som dem med de bedste forudsætninger for at lave meningsfulde fysiske forandringer.

Legeplads-akupunktører på arbejde

Formålet med eftermiddagens workshop var at genoplive og helbrede legepladsen igennem en række nålestiksoperationer og derigennem afprøve idéen om legepladsakupunktur. Workshopen var – tro mod akupunktur-tanken – designet som et behandlingsforløb, bestående af tre faser *undersøgelse, diagnose og behandling*:

Undersøgelse: Hvor på legepladsen er det ufedt at være barn og voksen? Hvor fungerer det ikke? Og hvorfor?

I denne del af workshopen skulle personalet i blandede grupper undersøge legepladsen fra børnenes ståsteder og således tilstræbe et børneperspektiv på legepladsen ved fx at bevæge sig rundt på legepladsen i børnehøjde og imitere udvalgte børns måde at bruge og bevæge sig på legepladsen.

Diagnose: Hvad fejler legepladsen? Hvor fejler legepladspædagogikken?

I denne del af workshop skulle personalet drøfte deres observationer og analyser og stille en fælles diagnose af legepladsens sociale og pædagogiske tilstand.

Behandling: Hvad kan vi gøre med det samme for at adressere problemerne?

På baggrund af diagnosen skulle pædagogerne i små blandede hold iværksætte en effektiv operation og behandling af de problematiske områder.

Indgrebenes omfang var rammesat af et pragmatisk princip om, at de ikke måtte koste noget og at de skulle kunne foretages med det samme. Samtidig skulle indgrebene forankres i en forståelse af "legeplads-akupunktørens" to nøgleprincipper:

1. Et "nålestik" (et indgreb) er aldrig tilfældigt! En legeplads-akupunktørs indgreb bygger altid på en grundig analyse af legepladsens liv og muligheder og hvordan børnene oplever og bruger stedet.
2. Et "nålestik" påvirker hele systemet. Legepladsen er som en krop - et komplekst system af forskellige processer og forbindelser. En forandring hér påvirker noget dér! Det betyder også, at et indgreb aldrig er uskyldigt, isoleret eller ligegyldigt.

I det følgende zoomer vi ind på to vigtige nålestiksoperationer fra akupunktur-workshopen som viser, hvordan der blev arbejdet med børneperspektiver som led i "behandlingen" af legepladsen.

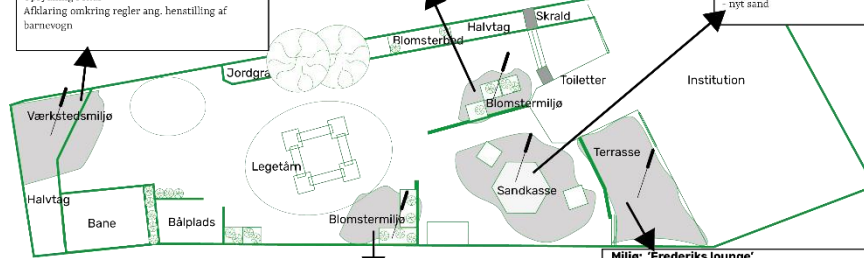
Indsatsområder på legepladsen

Opsamling fra tur i nye miljøer d. 13. 5. 2021

Miljø: 'Frederiks byggeværksted'
 Hensigt: At skabe et miljø, hvor børn og voksne kan bygge forskellige ting.
 Forandringer foretaget:
 - ladvykler flyttet
 - oprydning
 - placering af sløjdebænk + byggematerialer
 Idéer til videre arbejde:
 - Hylde til værktøj
 - Oprydning i skur
 - Afklaring omkring regler ang. henstilling af barnevogn

Miljø: 'Frederiks blomsterskov'
 Hensigt: Området skal være et hemmeligt, afgrænset boskset sted for udforskning/oplægsje af naturen. Skal give børnene en sanselig oplevelse af være omstøttet af et blomstermiljø - et gemmested i plukke blomster
 Forandringer foretaget:
 - omarrangering af plantekasser for at skabe et klart afgrænset og afskærmet rum.
 Idéer til videre arbejde:
 - Blomsterport
 - Flere plantekasser til etablering af nyt naturmiljø
 - Male rækværket for at markere forskellige miljøer.
 - Etablering af kighuler i rækværket for at skabe forbindelse til sandkassenmiljøet.

Miljø: 'Frederiks sandkasse'
 Hensigt: at forbedre lege- og aktivitetsmulighederne i af legepladsens største afgrænsede areal.
 Forandringer foretaget:
 - oprydning
 - fjernelse af bænke i det ene hus for at skabe plads til flere
 - placering af plantekasse
 Idéer til videre arbejde:
 - adgang til vand (slange eller regnevårsopsamling)
 - flere blomsterkasser
 - placering af "bordmøbel" i midten af sandkassen
 - nyt sand

Miljø: 'Frederiks blomsterkrog'
 Hensigt: Se ovenfor.
 Forandringer foretaget:
 - omarrangering af plantekasser for at skabe et klart afgrænset og afskærmet rum.
 Idéer til videre arbejde:
 - flere plantekasser til tydeligere markering
 evt. underlag: jord eller andet? (risiko for blanding)

Miljø: 'Frederiks lounge'
 Hensigt: Terrassen skal være et sted for rolige, fordybelsesaktiviteter, fx kreasarbejde ved bord, oplæsning, splåning, samling.
 Forandringer foretaget:
 - oprydning
 - omarrangering af møbler for at skabe en mere klar rumlighed.
 Idéer til videre arbejde:
 - Sidde- og udstigsbænk med opbevaring til bøger og indetøj
 - Mosaik på mur
 - plantekasse med espalier

Workshoppen, som forløb over begge personaledage, resulterede i en række interventioner, som alle var udviklet med afsæt i en interesse for børnenes måde at bruge og opleve legepladsen på. Figuren illustrerer de forskellige indsatsområder på legepladsen og de forskellige behandlinger, som blev gennemført eller besluttet. Figur: Jonas Winther

Undersøgelser i børnehøjde: Parkeringsplads eller gemmested?

Første del af akupunktur-workshoppen var inspireret af Christina Holm Poulsen og Hanne Warmings arbejde med børneperspektiver, herunder princippet om et 'tilstræbt indefra-perspektiv' (Warming, 2011) – en metodisk tilgang, hvor den voksne forsøger at følge børnene og placere sig i det deres ståsteder for at forstå deres oplevelser, orienteringer, bevægelser og engagementer. Tanken var, at medarbejderne i små hold skulle udforske legepladsens ved at slå udvalgte børn følgeskab (Poulsen, 2019) i en undersøgende bevægelse igennem børnenes forskellige steder på legepladsen.

Den indledende observationsøvelse viste sig at være en både svær og frugtbar øvelse. Det var svært, fordi det er en metodisk udfordring som voksen at suspendere sit voksenperspektiv og opleve og se legepladsen *med* et barn på måske 4 år - uden at anlægge et forklarende og analyserende voksenperspektiv. For flere af gruppernes vedkommende hjalp det at sætte sig på knæ eller hug og at følge bestemte børns ruter rundt på legepladsen. Det var samtidig en værdifuld metodisk øvelse, som åbnede op for nye forståelser af legepladsen og børnenes liv på legepladsen – en viden som kvalificerede de pædagogiske drøftelser om, hvordan legepladsen kunne forbedres.

Værdien af øvelsen var eksempelvis tydelig hos den gruppe, som skulle arbejde med rummet under halvtaget – et område som på daværende tidspunkt blev brugt til opbevaring af barnevogne, ladcykler og skrammel. Deres umiddelbare "behandlingsforslag" var at fjerne barnevognene og dermed skabe plads til et mere pædagogisk aktivitetsmiljø, fx et udendørsværksted med savbænk og arbejdsbord.

Gruppens indledende undersøgelse tydeliggjorde imidlertid, at stedet under halvtaget ikke udgjorde et "dødt" og uninspirerende sted for alle børnene. Som led i undersøgelsen imiterede Peter fra Blå Stue en gruppe børn, som han flere gange havde set bruge stedet: han kravlede ind i mellem barnevognene og ladcyklerne og kiggede ud, og forsøgte således at opleve stedet og se ud på resten af legepladsen fra børnegruppens ståsted under halvtaget.

Peter fra Blå Stue udforsker rummet under halvtaget fra et barns position. Foto: Jonas Winther.

Den efterfølgende diskussion handlede om at kvalificere forskellige børns oplevelser og brug af stedet under halvtaget. Her blev det tydeligt, at stedet for nogle af børnene var et spændende og "lidt farligt" sted, der også fungerede som et godt gemmested. For andre børn udgjorde stedet under halvtaget et slags udkigssted, hvorfra de kunne overskue den aflange legeplads. Gruppens undersøgelse og den efterfølgende drøftelse udfordrede således den umiddelbare indskydelse om at fjerne barnevognene og ladcyklerne i en ruf.

Den endelige beslutning blev imidlertid at fjerne ladcyklerne og barnevognene og etablere et udendørs krea-værksted, som ville komme alle børnene til gode. Den centrale pointe er dog, at beslutningen blev gjort med afsæt i en fælles faglig undersøgelse og med afsæt i en interesse for, hvordan børnene oplever og bruger stedet. Denne øvelse i at stoppe op og skifte perspektiv skabte således en produktiv 'pædagogisk tvivl' (Madsen, 2009, s. 207) omkring en beslutning, der let kunne være taget hen over hovedet på børnene, uden pædagogisk drøftelse og uden en vurdering af konsekvenserne af beslutningen. Samtidig tydeliggjorde øvelsen en central pointe omkring legeplads-akupunktur: Interventioner på en legeplads er hverken uskyldige, ligegyldige eller isolerede. Nogen eller noget vil blive påvirket, når der laves om på steder.

Eksempel I: Fra cykelkaos til cykelfri-legeplads

Undersøgelsen af legepladsen – i kombination med Benny Schyttes pointe om gængs legepladsinventar – tydeliggjorde at de forskellige cykler og køretøjer udgør et forstyrrende element, som gør legepladsen og området omkring legetårnet til et utrygt sted for især de mindre børn, der risikerer at blive tromlet af den heftige trafik, som opstår, når de større børn leger politi og røvere og andre ”vilde lege”. Samtidig tydeliggjorde undersøgelsen af legepladsen, at cykellegene danner en ”trafik-ring” omkring legetårnet, der er placeret midt på den smalle, aflange legeplads. Trafik-ringen afskærmer legetårnet fra de børn, der ikke har lyst til at cykle, men den skaber også en trafikprop, som gør at den bagerste del af legepladsen ikke bliver benyttet særligt meget.

På trods af denne observation var beslutningen om, hvad der skulle gøres ved cykelsituationen ikke lige til. For undersøgelsen viste nemlig også, at netop cyklerne udgør et trækplaster for flere af børnene, som i det daglige bruger cyklerne på alskens måder. Den efterfølgende drøftelse handlede derfor om at sammenholde de forskellige børne- og voksenperspektiver, som var fremkommet igennem undersøgelserne og afveje forskellige hensyn. Et vigtigt argument for at forsøgsvis at fjerne cyklerne var, at cyklerne og cykellegene fylder for meget på den lille legeplads, og pædagogikken omkring cyklerne ofte er præget af irettesættelser, som handler om at begrænse og afgrænse børnenes leg med cyklerne, hvilket risikere at lukke ned for det, som netop gør cykellegene sjove – at cykle rundt i højt tempo efter hinanden eller transportere hinanden og diverse ting fra et sted til et andet. Et andet tungtvejende argument var at udnytte pladsen omkring legetårnet til at etablere flere, mindre fordybelses- og legekroge, der henvender sig til flere forskellige børnegrupper i huset.

Studiedag d. 15/5 2021.

Legeplads:

- Hvorfor fjerne cyklerne fra legepladsen?
- Vildt for vuggestue børn at være i.
 - Bedre mulighed for at indrette LP i mindre rum.
 - Nogle børn får mulighed for at gå på opkøbt.
 - Mange regler/kvalitetsoverens Cyklerne
 - Nogle Cyklerne skulle præteres for et Cykel lege miljø.
↳ Bilvask, værktøj, mm.
Gode lege strukturer.
 - Meget leg i Cykler.
 - Cyklerne dommere MEGET lille LP.

Beslutning: ALLE Cyklerne fjernes i en periode
Måltid: 1 p-møde i aug
September rigtig evaluering

Hvad vil vi opnå?

- 1) Plads til mere rolige & fordybt lege
- 2) Større mulighed for virkelig fordybelse
- 3) Færre regler (mindre "jærnvagt")
↳ færre irriterende.

opmærksomhed på hvilke faktorer det gør på legepladsen.
↳ nye lege mm. Tanker vi nye muligheder?

Mål: Nye lege
Påde børn & voksne intereret
Grupper børnene sig
Mindre voksen stå ved.

Notat efter drøftelse om at gennemføre et eksperiment med cykelfri-legeplads. Foto: Jonas Winther.

Den endelige beslutning blev dog ikke taget uden hensyntagen til de børn, som holder af at cykle. Forskellige modeller blev drøftet, fx at skabe en parkeringsplads, så cyklerne kan tages frem og gemmes væk igen og at tage på flere "cykelture" til den nærliggende legeplads i H.C. Ørstedsparken, der både har flere kvadratmeter og nyere og bedre cykler end Frederik d. VI's Asyl.

Siden workshoppen er cyklerne forblevet nede i kælderen. Børnene har ikke givet udtryk for at savne cyklerne, og derudover har det givet plads til at flere forskellige lege kan udfolde sig på større arealer. Legetårnet – hvor man kan kravle op, gå hen og rutsje ned – er også blevet mindre interessant. En tolkning er, at børnene ikke længere behøver at “gemme” sig i højderne fra cyklernes tyranni, men at de nu kan lege deres lege på landjorden. Ligeledes har cyklernes tilbagetog fastholdt personalet i, at indretningen på legepladsen ikke længere skal forholde sig til, at cyklerne skal have en “motorvej”. Og det har skabt flere områder, hvor man som barn og pædagog kan fordybe sig. Ydermere har det skabt rum for en større rumlig fleksibilitet; der bliver oftere end tidligere rykket rundt på bænke, borde, etc. - ofte på foranledning af børnenes leg.

Det ovenstående nedslag i en af de mange refleksionsprocesser illustrerer, hvordan der blev arbejdet med at indtænke børnenes oplevelser i udviklingen af udemiljøet, og hvordan arbejdet med legepladsen indebar en kollektiv faglig balancering af individuelle hensyn og hensyn til kollektivet (Aabro & Togsverd, 2020).

Eksempel II: Fra plantekasse til plantemiljø

På legepladsen er der forskellige hjemmebyggede plantekasser med krydderurter, grøntsager, frugtbuske og blomster. I sommerperioden kan det virke til at bugne, men 64 børn kan hurtigt få pillet alle de sjove bær, urter og lignende ned, når de skal smages på, pyntes med og puttes i muddersuppe. Dette resulterer i, at de voksne tit kan blive meget restriktive omkring planterne. Børnene må ikke smage på krydderurterne, må ikke plukke solbærrerne osv. Den restriktive følelse er ærgerlig at stå med som voksen. Børn udforsker og leger, og det får de ikke lov til. Det var baggrunden for, at en gruppe legepladsakupunktører valgte at lave et spiseligt grønt plantemiljø.

Ved at undersøge børnenes oplevelser og leg med planterne nærmede gruppen sig en forståelse for, hvad børnene gerne vil med planterne. De vil gerne have lov til at smage på krydderurterne, ja, nogle vil sågar have lov til at spise store mængder krydderurter, andre vil gerne bruge dem i deres leg til at lave mad i sandkassen eller heksegryde i jordbunken, nogle vil pynte en hule eller sit hår med dem, mens andre vil fore en mælkekasse med velduftende citronmelisse. Hvad var det så, der afholdt de voksne fra at give dem lov, måtte gruppen spørge sig selv. Det var i høj grad mængden, der gjorde udfaldet. Frygten for at nogle få børn ville få glæde af nogle urter, som resten af børnene så ville gå glip af. Det blev derfor besluttet at købe for 2-300 kr. krydderurter i Netto, som kunne plantes ud. Hvis kasserne tømtes, så tog man i netto igen. Dét var mængdeproblemet hos de voksne løst.

Det var vigtigt for gruppen at få placeret plantekasserne på en måde, så rummet blev afgrænset. På legepladsen leger børnene ofte sammen i mindre grupper af 2-3-4 børn. De små grupper søger tit mod tydeligt afgrænsede rum. Boldbanen, jordbunken, sandkassen, legehusene og terrassen er alle populære steder, der alle kendetegnes af en klar afgrænsning. Ved at omkrænse den lille firkant af plantekasser blev det grønne miljø et sted man *går ind i*, og her kan man som barn sidde med ryggen til legepladsen og være fordybet med enten sig selv eller dem man leger med. Målet var at børnene skulle få følelsen af at træde ind i en grøn oase. Et sted, hvor urterne tårner sig op over deres hoveder, hvor de kan begrave hovedet i velduftende mynte og bare åbne munden, hvor de kan plukke citronmelisse til deres muddersuppe eller hekseelixir, så den ikke bare bliver lækker at se på, men også kommer til at dufte godt. Og alt dette med de voksnes accept.

Den nye grønne oase har siden vist sig at være et hit blandt børnene. Børnene var i starten nærmest perplekse over, at der her var *fri bar* i urter, og nærmest som en flok sultne får græssede de urterne helt ned til jordniveau inden for den første uge. Bedene blev fyldt op igen efter en tur i Netto, og nyhedsværdien fortog sig derefter lidt. Børnene har sidenhen brugt rummet, spist flittigt af urterne, plukket til eliksirer og supper, og dét på en måde, hvor urterne også har kunne få fat i jorden og nå at vokse. Blomsterkrogen er således blevet et lille bæredygtigt rum på legepladsen. I dag er der næsten altid børn at finde i og omkring den lille oase: Enten finder børnenes leg sted i oasen eller også slår de et smut forbi for at snuppe en mundfuld mynte inden de går videre med legen et andet sted.

Det ovenstående indfanger det pædagogiske blik og de nuancer, som arbejdet med børneperspektiver og legeplads-akupunktur fremkaldte. Samtidig var arbejdet med blomsterkrogen en god anledning til at afprøve og kvalificere tankerne om tagmarkerne.

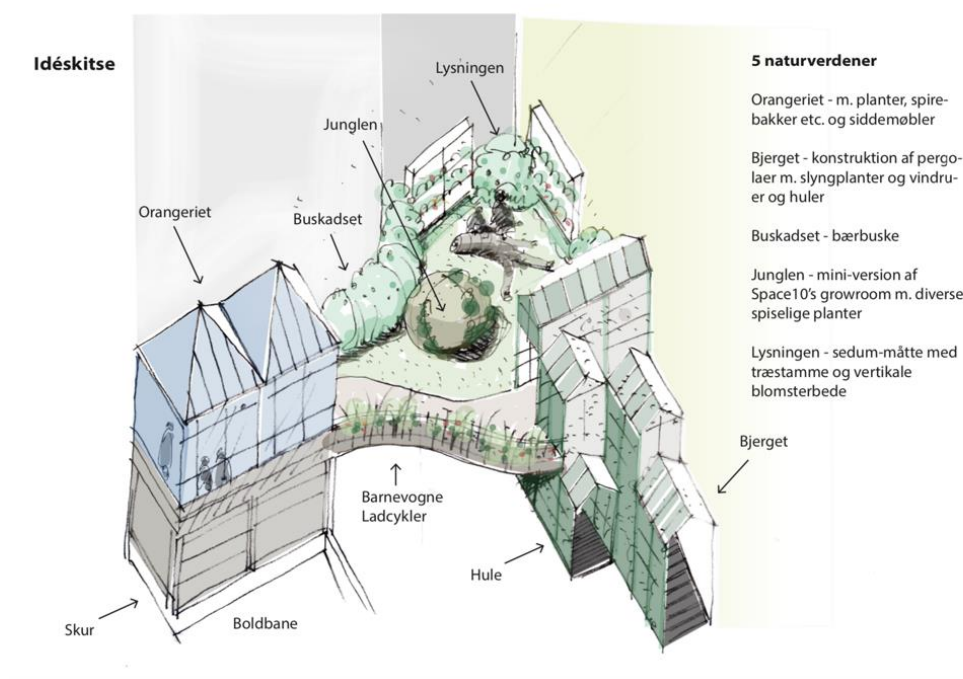
Gitte fra Blå Stue og Mads fra Gul Stue drøfter, hvordan det nye blomsterhjørne skal indrettes. Foto: Jonas Winther.

DEL 4

UDVIKLING AF EN NY FRILUFTSZONE

Fysisk og pædagogisk forandring – *in tandem*

Nærværende projektet var, som allerede nævnt, designet som et vigtigt led i udviklingen af udeområdet i Frederik d. VI's Asyl. Grundtanken var fra start, at en forandring af legepladsens fysik må gå hånd i hånd med en samtidig udvikling af personalets pædagogik. Parallelt med og med afsæt i erfaringerne fra de pædagogiske udviklingsaktiviteter har vi derfor arbejdet fokuseret med at udvikle idéer og skaffe finansiering til etablering af nye uderumselementer, herunder etablering af "tagmarker" på legepladsens tre solbeskinnede halvtag.

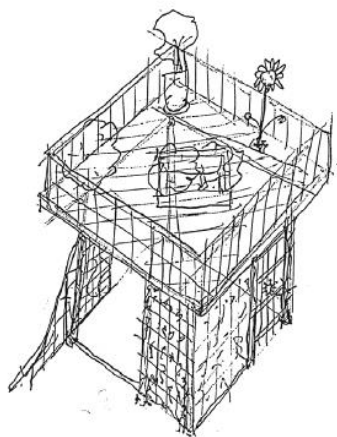
Illustrationen er et udkast til, hvordan tagmarkerne kan se ud. Idéen er at etablere en taghave med spiselige planter, bærbuske, drivhus og mulighed for ophold, så børnene i endnu højere grad får mulighed for oplevelser i og med naturen hver dag. Se nedenstående tegning, hvor en arkitekt har omsat vores ideer til stedets funktioner og kvaliteter. Idéskitse: arkitekt Gry Winther

Undervejs i projektperioden har vi været i kontakt med flere forskellige eksperter og potentielle samarbejdspartnere. Vi har eksempelvis holdt møder med Marianne Spang Bech fra Miljøpunkt Indre By-Christianshavn, som er

interesseret i bruge legepladsens (kommende) tagmarker som ramme for diverse natur- og miljøworkshops. Vi har også haft tæt kontakt med forældrebestyrelsen og Asylbestyrelsen, som er mere end positivt stemte overfor idéen om tagmarker. Derudover har vi været i løbende kontakt med legepladsinspektør Kristian Jacobsen og ingeniør Ebu Basoda fra Københavns Kommunes Teknik- og Miljøforvaltning, som har været behjælpelig med indledende rådgivning om sikkerhed og konstruktion. De så flere interessante perspektiver i udvikling af en skalérbar og pædagogisk model for, hvordan daginstitutioner i kommunen kan anlægge tagmarker på deres halvtage.

At anlægge tagmarker er imidlertid en kompleks og tidskrævende operation, som kræver afklaring af både sikkerhedsmæssige, forsikringsmæssige og budgetmæssige forhold. Denne proces er stadig i gang. I løbet af projektperioden har vi derfor også undersøgt andre måder at ændre legepladsen, så den styrker børnenes erfaringer med naturens elementer og understøtter pædagogisk arbejde med natur og bæredygtighed. I den forbindelse har vi bl.a. holdt møder med tegnestuerne Fokstrot Architects og Erik-juul architects, som begge præsenterede spændende bud på, hvordan legepladsen kan gentænkes med naturoplevelser som hovedgreb.

Vi har efterfølgende drøftet og bearbejdet de forskellige input, vi har fået, og udviklet en strategi for, hvordan den bagerste del af legepladsen kan omdannes til en friluftszone for naturoplevelser. I 2021 kom vi et afgørende skridt tættere på at realisere denne strategi, da Villum Fonden besluttede at bevilge 375.000 kr. til projektet som led i deres program *Frisk Luft i Hverdagen*.

En af de idéer, der opstod i projektet, er idéen om et "naturstativ". Tanken er at sammentænke det klassiske legetårn, pergolaen og fadeburet. Resultatet er et naturstativ med levende vægge og taghave. Naturstativet er en let, fleksibel og modulær arkitektonisk konstruktion i barnets skala, der giver mulighed for etablering af forskellige naturpædagogiske læringsmiljøer - fx vertikale, hængende haver til lokal fødevarerproduktion, maker spaces til arbejde med naturen og udendørs køkkener til tilberedning af mad. Målet er således udvikle et dynamisk pædagogisk værktøj, som pædagoger i byinstitutioner kan bruge til at indrette læringsmiljøer, der stimulerer børns interesse for natur og bæredygtighed. Ideskitse: Jonas Winther.

Den nye friluftszone

Idéen til den nye friluftszone tager afsæt i børnenes glæde ved de årlige skovture og den årlige koloni, hvor naturen er en del af legerummet på en anden måde end i byen. Mere specifikt bygger idéen på børnenes måde at tale om det lille område omkring de to lindetræer, som tårner op fra den lille baggårdslegeplads. Selvom området omkring træerne ikke fylder meget på legepladsen, er det kendt som "skoven" blandt børnene, der ynder at bruge det til at grave dybe huller, bygge huler, trække sig tilbage, tage på skovtur osv. Børnene har altså ikke brug for meget plads for at kunne folde et stort univers ud. I udformningen af ansøgningen til Villum Fonden ville vi gerne honorere børnenes fantasifulde og generøse perspektiv på de to træer og virkelige tage alvorligt, at de to træer naturligvis kan udgøre en skov. *Så hvorfor ikke tage et stykke skov og kile det ind på legepladsen?*

Dette spørgsmål ansporede os til at søge midler hos Villum Fonden til at omdanne den bagerste del af legepladsen til en friluftszone. Den nye friluftszone skal bygges omkring tre steder:

Bjergstien

Idéen er at anlægge et skråt halvtag, så børnene kan bevæge sig fra foden af det gamle lindetræ op i højden, som gik de op ad en bjergsti på ca. 10 meter. Drømmen er, at de på turen op ad skråningen får en oplevelse af at være på vandring sammen med deres kammerater. Samtidig stimuleres deres sanser mellem planter, insekter og rislende vandløb, mens de udfordres motorisk undervejs. Ved foden af bjerget på det laveste område plantes bærbuske i store

plantekasser, der placeres under tagarealet.

Tagarealet på ca. 18 m² sikres med gummigranulat og et grønt hegn med vin, humle, klematis, hindbær osv. Bakken skal også rumme et shelter, en lille hule og plads til barnevogne, hvilket vil skabe plads til et krea-rum under det eksisterende halvtag. Idéskitse: Jonas Winther.

Naturværkstedet

Det eksisterende halvtag er legepladsens akilleshæl, da det primært bliver udnyttet til opbevaring af barnevogne og ladcykler. Ved at gemme klapvognene under bjergstien kan arealet under halvtaget frigøres til fordybelse og pædagogiske aktiviteter. Idéen her er at etablere et krea-rum, hvor bordaktiviteter og læsehjørne med puder vil være genkendelige elementer fra indelivet, mens en savbænk og værktøj vil fastholde, at vi er udenfor.

Området under halvtaget bliver primært brug til opbevaring af barnevogne, ladcykler og skrammel, og dyrebare kvadratmeter går tabt. Foto: Jonas Winther.

Lejrpladsen

Personalet i Frederik d. VI's Asyl har igennem de sidste par år erfaret, at et bål omkranset af siddemøbler er et godt sted at samles. Den nye friluftzone skal derfor rumme en ny og udbygget lejrplads. Den nye lejrplads skal rumme en bålplads, siddemøbler og stolper til ophæng af sejl og tarp til forskellige former for overdækning. Den nye lejrplads vil forankre livet i den bagerste ende af gården og give flere af institutionens stuer en mulighed for at samles udenfor.

Tilsammen skal disse tre steder forvandle den bagerste del af legepladsen fra et halvdødt gråt område til et grønt friluftsområde, hvor oplevelser, fordybelse, nysgerrighed og sorte negle kan få frit spil. Selvom tagmarkerne har lidt længere udsigter end vi drømte om, så er projektet i live, og vi er sikre på, at Frederik d. VI's Asyl får en friluftszone inde midt i byen.

EFTERORD

Projektet var en stor øvelse i at tage børnenes oplevelser med og reaktioner på de pædagogiske miljøer, vi som voksne definerer for dem, alvorligt. Børnene udtrykker ikke altid deres oplevelser i formfuldendte sætninger og krystalklare budskaber. Men de ”sparker tilbage” på miljøet og pædagogikken via deres praksisser, lege og ytringer, og det bør være en pædagogisk opgave at respondere på dette. Den opgave har vi forsøgt at tage på os i dette projekt, hvor vi på forskellige måder har forsøgt at se børnenes oplevelser som en pædagogisk ressource i arbejdet med at udvikle de pædagogiske miljøer og praksisser i Frederik d. VI’s Asyl.

Igennem rapportens fire dele har forsøgt at samle op nogle af projektets hovedpointer, som i kort form er følgende:

1. Pædagogisk innovation skal ske på hverdagens præmisser.
2. At arbejde projektorienteret med et givent emne kan være en hjælp til at skærpe den faglige refleksion.
3. Pædagogisk personale kan arbejde med børneperspektiver på mange forskellige måder.
4. En lille ændring på legepladsens struktur eller fysiske rum kan skabe store forandringer og behøver ikke koste noget.
5. Ved at interessere sig for børnenes liv på legepladsen kan man nemt blive inspireret til at drømme stort.

LITTERATUR

Børne- og Undervisningsministeriet (2019). Redskab til selvevaluering. Hentet fra eva.dk: <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/redskab-selvevaluering>

Højbjerg, B. (2015). Læring i praktikken - tilgange og metoder i pædagogstuderendes praktik. Dafolo.

Krogh, S. & Smidt, S. (2014). *Aktionslæring i pædagogisk praksis*. Dafolo.

Lerner, J. (2014). *Urban Acupuncture*. Birkhäuser Boston.

Madsen, B. (2021). *Pædagogiske ståsteder og bevægelser: på tværs af almen-, social- og specialpædagogik*. Hans Reitzel.

Poulsen, C. H. (2019). Børneperspektiver: En vinkel på praksis. Tidsskrift for Professionsstudier, 15(29), 44–53.

Rod, P. & Jørgensen (2020). Børneperspektivernes mulighedsrum. Hentet fra <https://www.blichfeldtrod.dk/> d. 05.03.2022: <https://www.blichfeldtrod.dk/assets//files/Borneperspektivernes-mulighedsrum.pdf>

Schytte, B. (2020). *Legepladsens pædagogik*. Frydenlund.

Smidt, & Krogh, S. (2018). Pædagogiske rutiner i dagtilbud. Dafolo.

Thorsen, M. K. (2021). *Vi pædagoger drømmer ikke om medlidenhed. Vi vil hellere have respekt*, debatindlæg i Politiken 20.03.2021.

Togsverd, L., & Aabro, C. (2020). Pædagogers faglighed - en vidensopsamling. BUPL.

Warming, H. (2011). Børneperspektiver. Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde. Akademisk Forlag.

